

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. kovo 14 d.
(OR. en)

7388/23

JAI 310
FREMP 74

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Delegacijoms
Dalykas:	Tarybos išvados dėl ES pagrindinių teisių chartijos taikymo. Pilietinės erdvės vaidmuo saugant ir propaguojant pagrindines teises ES – Tarybos išvados (2023 m. kovo 10 d.)

Delegacijoms priede pateikiamos Tarybos išvados dėl ES pagrindinių teisių chartijos taikymo, kuriose daugiausia dėmesio skiriama pilietinės erdvės vaidmeniui saugant ir propaguojant pagrindines teises ES; Taryba šias išvadas priėmė 2023 m. kovo 10 d. įvykusiame 3936-ame posėdyje.

Tarybos išvados dėl ES pagrindinių teisių chartijos taikymo

Pilietinės erdvės vaidmuo saugant ir propaguojant pagrindines teises ES

Preambulė

Europos Sąjungos Taryba,

- a. **primindama** Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 2 straipsnį, kuriame nurodyta, kad Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis, kurios yra bendros valstybėms narėms: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises;
- b. **pabrėždama**, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija), iškilmingai paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d., simbolizuoja europinės integracijos esminį etapą ir yra mūsų bendros europinės tapatybės simbolis;
- c. **primindama**, kad valstybės narės yra įsipareigojusios visiems žmonėms savo jurisdikcijos teritorijoje garantuoti Chartijoje įtvirtintas teises ir laisves ir užtikrinti, kad pagrindinės teisės būtų visuotinės, nedalomos, tarpusavyje priklausomos ir tarpusavyje susijusios;

- d. **akcentuodama**, kad Chartija yra vienas iš pačių moderniausių ir išsamiausių teisiškai privalomų pagrindinių teisių dokumentų ir kad pagal Chartiją, remiantis jos 51 straipsnio 1 dalimi, visos Sąjungos institucijos, įstaigos, organai ir agentūros, taip pat valstybės narės tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę, privalo gerbti teises, laikytis principų ir propaguoti jų taikymą pagal turimus atitinkamus įgaliojimus ir nepažeidžiant Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Sutartimis, ribų;
- e. **pabrėždama**, jog svarbu užbaigti Sąjungos prisijungimą prie Europos žmogaus teisių konvencijos, kaip numatyta ES sutarties 6 straipsnio 2 dalyje¹, kad pagrindinių teisių apsauga taptų darnesnė ir nuoseklesnė ir kad pagrindinių teisių apsauga Europoje būtų toliau stiprinama;
- f. **primindama** Sąjungos įsipareigojimą remti žmogaus teisių gynėjus visame pasaulyje, be kita ko, pasitelkiant Europos Sąjungos gaires dėl žmogaus teisių gynėjų ir Europos Sąjungos žmogaus teisių gynėjų mechanizmą;
- g. **apgailestaudama** dėl sunkių ir plačiai paplitusių žmogaus teisių pažeidimų, vykdomų dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, taip pat apgailestaudama dėl žmogaus teisėms kilusių iššūkių, kuriuos lėmė COVID-19 pandemija, klimato krizė, taip pat dėl pragyvenimo išlaidų krizės padarinių. Šios krizės rodo, kad pagrindinių teisių ir Sąjungos vertybių apsauga negali būti laikoma savaime suprantamu dalyku ir kad ją galima užtikrinti tik demokratinėje visuomenėje, grindžiamoje teisinės valstybės principu. Tai nuolatinis siekis ir bendra atsakomybė ir tam reikia kolektyvinių visų atitinkamų subjektų pastangų;

¹ Sąjunga prisijungia prie Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos. Šis prisijungimas neturi įtakos Sutartyse apibrėžtai Sąjungos kompetencijai.

- h. **palankiai vertindama** Pagrindinių teisių chartijos taikymo Europos Sąjungoje stiprinimo strategiją ir joje priimtą atnaujintą įsipareigojimą užtikrinti, kad Sąjungos institucijos ir valstybės narės visapusiškai taikytų Chartiją;
- i. **palankiai vertindama** Komisijos 2022 m. metinę ES pagrindinių teisių chartijos taikymo ataskaitą „Klestinti pilietinė erdvė pagrindinėms ES teisėms puoselėti“ (toliau – 2022 m. Chartijos ataskaita);
- j. **palankiai vertindama** Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (toliau – Pagrindinių teisių agentūra) darbą, kaip antai jos naujausias ataskaitas dėl pagrindinių teisių apsaugos sudėtingu laikotarpiu, visų pirma 2022 m. ataskaitą „Europos pilietinė visuomenė vis dar patiria spaudimą“ (angl. *Europe’s Civil society – still under pressure*) ir biuletenius dėl karo Ukrainoje „Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą poveikis pagrindinėms teisėms“ (angl. *Fundamental rights impact of the Russian war of aggression against Ukraine*);
- k. **laukia** konferencijos „Pagrindinių teisių apsauga krizių metu“, kurią 2023 m. balandžio 20–21 d. surengs Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Švedija. Ši konferencija – tai forumas, kuriame bus diskutuojama, kaip pagrindinių teisių apsaugos Europos Sąjungoje struktūras būtų galima padaryti tvirtesnes ir atsparesnes krizių metu, įskaitant tai, ko galima pasimokyti iš praeities ir dabarties krizių ir kokia linkme geriausia žengti toliau.

Pilietinės erdvės vaidmuo saugant ir propaguojant pagrindines teises ES

Europos Sąjungos Taryba **atnaujina** savo įsipareigojimą nenutrūkstamai taikyti Pagrindinių teisių chartiją ir **patvirtina** toliau išdėstytas išvadas.

Europos Sąjungos Taryba

1. **primena**, kad Chartijoje pripažįstamos teisės į taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę (12 straipsnis) ir saviraiškos ir informacijos laisvę (11 straipsnis);
2. **pabrėžia**, kad teisė į asociacijų laisvę yra vienas iš esminių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų, nes ji leidžia piliečiams veikti išvien bendrų interesų srityse ir taip prisideda prie tinkamo visuomenės gyvenimo veikimo²;
3. **pripažįsta**, kad visų lygmenų pilietinės visuomenės subjektams reikia tinkamų ir pakankamų žmogiškųjų, materialinių ir finansinių išteklių savo užduotims veiksmingai vykdyti ir kad laisvė ieškoti tokių išteklių, juos gauti ir naudoti yra neatskiriama teisės į asociacijų laisvę dalis³. Tokie veiksmai turi atitikti teisėtumo principą ir Sąjungos bendras vertybes;
4. **pabrėžia**, kad pilietinės visuomenės organizacijoms (toliau – PVO) ir žmogaus teisių gynėjams⁴ tenka itin svarbus vaidmuo mūsų konstitucinėse demokratinėse visuomenėse – jie prisideda propaguojant ir apsaugant ES sutarties 2 straipsnyje ir Chartijoje įtvirtintas vertybes ir teises ir padeda užtikrinti tinkamą Chartijos taikymą, taip didindami pagrindinių teisių poveikį žmonių gyvenimui. Jie yra nepakeičiamas sveikoje demokratijoje veikiančios stabdžių ir atsvarų sistemos elementas; nepagrįsti jų veiklos erdvės apribojimai gali kelti grėsmę teisinei valstybei;

² Pagal atitinkamą EŽTT praktiką.

³ Žr. ESBO Demokratinų institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) gairių dėl asociacijų laisvės (2015 m.) 7 principą.

⁴ Šiose išvadose sąvoka „žmogaus teisių gynėjai“ apima ne tik PVO, bet ir nacionalines žmogaus teisių institucijas, lygybės įstaigas ir ombudsmenų institucijas.

5. **pabrėžia**, jog ES sutarties 11 straipsnyje reikalaujama, kad Sąjungos institucijos suteiktų piliečiams ir atstovaujamosioms asociacijoms galimybę skelbti nuomones apie visas Sąjungos veiklos sritis ir viešai jomis keistis ir kad institucijos palaikytų atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su atstovaujamosiomis asociacijomis ir PVO ir plačiai konsultuotųsi dėl naujų iniciatyvų;
6. **pripažįsta**, koks vertingas yra valstybių narių dalijimasis žiniomis apie pastangas apsaugoti, remti ir įgalinti PVO ir žmogaus teisių gynėjus, taip pat dalijimasis gerosios patirties šioje srityje pavyzdžiais, ir kokios vertingos patirties galima įgyti pasimokius iš įvairių žinių šaltinių, sukaupų, pvz., Europos Komisijos ir Pagrindinių teisių agentūros;
7. susirūpinusi **pažymi**, kad Pagrindinių teisių agentūros ataskaitos dėl pilietinės erdvės atskleidžia, kad visoje Sąjungoje PVO galimybės yra ribojamos, todėl joms sunkiau atlikti savo svarbų vaidmenį pagrindinių teisių, demokratijos ir teisinės valstybės srityje;
8. **pabrėžia**, jog svarbu tobulinti konsultacijų mechanizmus siekiant užtikrinti, kad PVO ir žmogaus teisių gynėjai būtų tinkamai įtraukiami į teisės aktų ir politikos rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos procesus.

Europos Sąjungos Taryba prašo valstybių narių:

9. **apsaugoti ir skatinti** PVO ir žmogaus teisių gynėjams palankią aplinką, kad jie galėtų vykdyti savo veiklą laikydamiesi Sąjungos vertybių, be nepagrįsto valstybės kišimosi, kaip reikalaujama pagal ES ir tarptautinius standartus;

10. **įsteigti** nacionalines žmogaus teisių institucijas laikantis Jungtinių Tautų Paryžiaus principų **arba sudaryti palankesnes sąlygas jų steigimui** ir priimti teisės aktų sistemą, kuri leistų joms nepriklausomai atlikti savo vaidmenį, taip pat suteikti joms tinkamus įgaliojimus bei pakankamus išteklius, kad jos galėtų veiksmingai vykdyti savo užduotis;
11. **paskirti** Chartijos ryšių centrus, jei tokie dar nėra paskirti, arba pavesti esamam ryšių centrui gebėjimų stiprinimo skatinimo ir koordinavimo, keitimosi informacija ir informuotumo apie Chartiją didinimo funkcijas;
12. **padidinti** pastangas apsaugoti, remti ir įgalinti PVO ir žmogaus teisių gynėjus, suteikiant jiems įvairių bendradarbiavimo galimybių;
13. **apsaugoti** pilietinę erdvę užtikrinant, kad nebūtų priimta jokių nereikalingų ar savavališkų ribojimų, pavyzdžiui, registracijos reikalavimų ir mokesčių režimų, kurie būtų konkrečiai orientuoti į pilietinę erdvę ir jai būtų nepalankūs;
14. **apsaugoti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus nuo, *inter alia*, grasinimų, išpuolių, persekiojimo už kritiką ir šmeižto kampanijų, nukreiptų prieš organizacijas, darbuotojus ir savanorius, taikant aktyvius būdus, pavyzdžiui, imantis tikslinių veiksmų šiems klausimams spręsti, sukuriant stebėsenos mechanizmus, skirtus keliui tokioms grėsmėms užkirsti, užtikrinant greitą tokių incidentų nustatymą, pranešimą apie juos, jų tyrimą ir tolesnę su jais susijusią veiklą, taip pat sukuriant pilietinės visuomenės subjektams skirtas specialias paramos tarnybas;
15. **užtikrinti** galimybę PVO ir žmogaus teisių gynėjams būti saugiams ir veikti nepriklausomai, taip pat ir skaitmeninėje erdvėje, *inter alia*, ieškant būdų, kaip technologijos galėtų padėti sudaryti sąlygas aktyvumui ir demokratinei veiklai, o ne būti naudojamos pilietinės visuomenės veikėjų erdvei ir jų veiklai apriboti;

16. **remti** PVO sprendžiant problemas, susijusias su finansavimo pasiūla, prieinamumu ir tvarumu, *inter alia*, užtikrinant sąžiningą lėšų paskirstymą pagal skaidrius ir nediskriminacinius kriterijus, paskelbiant kvietimus teikti pasiūlymus ir plačiai apie juos pranešant, kad jie būtų prieinami visur, taip pat supaprastinant galimybes visų dydžių PVO gauti lankstų finansavimą, be kita ko, pasitelkiant skaitmenizaciją ir naujus inovatyvius lėšų paskirstymo būdus. Kartu reikėtų pripažinti, kad PVO finansavimas neturėtų priklausyti tik nuo viešųjų lėšų, norint, kad būtų išsaugotas jų nepriklausomumas;
17. **įgalinti** pilietinės visuomenės subjektus, užtikrinant, kad įvairios PVO prasmingai dalyvautų rengiant ir įgyvendinant teisės aktus ir kitas iniciatyvas visose atitinkamose politikos srityse, kuriomis jos gali būti konkrečiai suinteresuotos, be kita ko, planuojant finansavimo galimybes;
18. **įgalinti** PVO, užtikrinant, kad jos turėtų galimybę įvertinti, kokį poveikį siūlomos teisinės ir politikos priemonės gali daryti joms, jų nariams, jas sudarantiems subjektams arba apskritai pagrindinėms teisėms, taip pat galimybę pareikšti savo nuomonę apie tai.

Europos Sąjungos Taryba

19. **palankiai vertina** Komisijos darbą, susijusį su pilietinės erdvės vaidmeniu saugant ir propaguojant pagrindines teises Europos Sąjungoje, ir ypač atkreipia dėmesį į:

- 2022 m. Chartijos ataskaitą;
- Pagrindinių teisių chartijos taikymo ES stiprinimo strategijoje (Chartijos strategija) priimtus įsipareigojimus remti pilietinės visuomenės veikėjams palankią aplinką ir imtis veiksmų prieš priemones, pažeidžiančias Sąjungos teisę, įskaitant Chartiją, kai tokios priemonės daro poveikį pilietinės visuomenės organizacijoms;
- metines teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas;
- pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų⁵.

Europos Sąjungos Taryba prašo Komisijos:

20. **apsaugoti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus toliau stengiantis puoselėti ir apsaugoti demokratiją, teisinę valstybę ir pagrindines teises visose atitinkamose politikos srityse, be kita ko, užtikrinant Sąjungos požiūrio į žmogaus teisių gynėjų apsaugą išorės ir vidaus lygmenimis darną;

⁵ Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria panaikinami Direktyvos 2000/43/EB 13 straipsnis ir Direktyvos 2004/113/EB 12 straipsnis (dok. 15899/22), ir Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus ir vienodų jų galimybių užimtumo ir profesinės veiklos srityje, kuria panaikinami Direktyvos 2006/54/EB 20 straipsnis ir Direktyvos 2010/41/ES 11 straipsnis (dok. 15902/22).

21. **remti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus toliau teikiant, laikantis daugiametės finansinės programos, tinkamą ir prieinamą finansavimą pagal atitinkamas finansavimo programas, pavyzdžiui, Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą. Visas toks finansavimas turi būti naudojamas laikantis bendrų Sąjungos vertybių, įtvirtintų ES sutarties 2 straipsnyje ir Chartijoje;
22. **remti** bet kokio dydžio, lygmens ir pajėgumo PVO ir žmogaus teisių gynėjus, kad jie turėtų galimybę pasinaudoti ES lėšomis, *inter alia*, supaprastinant atvirus kvietimus teikti paraiškas, didinant paramą potencialiems pareiškėjams ir toliau taikant novatoriškus metodus, pavyzdžiui, teikiant finansinę paramą trečiosioms šalims (pilietinės visuomenės organizacijoms) per tarpininkus ir teikiant pagrindinę finansavimą organizacijoms;
23. **įgalinti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus, palaikant atvirą, reguliarią, skaidrą ir įtraukų dialogą ir toliau stengiantis kurti tinkamus mechanizmus ir gaires, kad PVO ir **žmogaus** teisių gynėjai galėtų prisidėti atitinkamais sprendimų priėmimo procesų etapais, be kita ko, iniciatyvų, darančių poveikį jiems ar pagrindinėms teisėms, atveju;
24. **įgalinti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus, plačiai sudarant galimybes prasmingai įsitraukti į visas politikos ir teisėkūros sritis;
25. **įgalinti** PVO ir žmogaus teisių gynėjus, vykdant 2022 m. Chartijos ataskaitoje prisiimtus įsipareigojimus pradėti tikslinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais surengiant teminius seminarus pilietinės erdvės apsaugos klausimais, daugiausia dėmesio skiriant tam, kaip Europos Sąjunga gali toliau plėtoti savo vaidmenį, atliekamą apsaugant, remiant ir įgalinant PVO ir žmogaus teisių gynėjus, kad būtų sprendžiami 2022 m. Chartijos ataskaitoje įvardyti uždaviniai ir pasinaudota joje nurodytomis galimybėmis.